

Jaarverslag 2024

Convenant Milieu-impact
Potgrond & Substraten

Inhoudsopgave

VOORWOORD	3
MANAGEMENTSAMENVATTING	4
1. CONVENANT MILIEU-IMPACT POTGROND EN SUBSTRATEN	6
1.1 Achtergronden	6
1.2 Convenantspartijen	6
2. UITVOERING EN ORGANISATIE CONVENANT	7
2.1 Plan van Aanpak	7
2.2 Financiering	7
2.3 Organisatie	8
2.4 Stuurgroep	8
2.5 Deskundigengroep	9
3. DOELEN, MONITORING EN RESULTATEN	10
3.1 Milieu-impact in de keten	10
3.2 Monitoring en toetsing	10
3.3 Doelstellingen 2025	11
3.4 Doelstellingen 2030	11
3.5 Doelstellingen 2050	11
3.6 Randvoorwaarden	12
4. KWALITATIEVE RESULTATEN 2024	13
4.1 Hernieuwbare grondstoffen	13
4.2 Compost	14
4.3 Verantwoorde veenwinning (RPP)	16
4.4 Consumentenvoorlichting	17
4.5 Innovatie en onderzoek	18

4.6	Hergebruik	19
4.7	Flankerend beleid overheid	20
4.8	LCA en milieu-impact	20
5.	COMMUNICATIE EN INZET PARTIJEN	22
5.1	Aandacht voor het convenant – nationaal en internationaal	22
5.2	Producenten (VPN)	23
5.3	Professionele gebruikers	24
5.4	Groothandel	25
5.5	Tuinretail	25
5.6	RHP	25
5.7	RPP	26
5.8	Turfrij	27
5.9	Ministeries van LNV, EZ en KGG	27
6.	VOORUITBLIK 2025	28
6.1	Doelen en activiteiten 2025	28
6.2	Betrokkenheid NGO's	28
6.3	Slotwoord	28
	COLOFON	30

Voorwoord

2024 was het tweede volledige jaar van het Convenant Milieu-impact Potgrond en Substraten. We zijn goed op stoom gekomen: de samenwerking loopt, acties worden uitgevoerd en er zijn zichtbare resultaten geboekt.

In de professionele markt steeg het aandeel hernieuwbare grondstoffen naar 33%, een mooie stap richting het doel van 35% in 2025. Ook het aandeel RPP-gecertificeerd veen is gegroeid naar 83%.

Toch blijft de opgave uitdagend. In de consumentenmarkt stagneert de groei en blijft het percentage hernieuwbare grondstoffen op 54% staan maar is het doel van 60% niet uit beeld. De doelstelling voor compost in substraten blijft vooralsnog achter. Het laat zien dat we als partijen in de keten samen moeten blijven zoeken naar oplossingen, dit vraagt soms meer tijd en soms een andere manier van denken.

Dit jaarrapport over 2024 verschijnt eerder dan voorgaande jaren. Zo kunnen de inzichten sneller worden benut. In 2025 zetten we verdere stappen. Het convenant leeft en krijgt steeds meer betekenis. Dat is belangrijk, want de weg naar duurzame substraten vraagt om lange adem, goede samenwerking en daadkracht.

Tot slot wil ik graag Arne Weverling bedanken. Hij was tot medio 2024 voorzitter van het Convenant Milieu-impact Potgrond en Substraten. Dankzij zijn goede werk hebben we een mooie start gemaakt in de samenwerking binnen het convenant.

Gerard Schouw

Voorzitter Convenant Milieu-impact Potgrond en Substraten

Managementsamenvatting

Voortgang en resultaten

2024 was het tweede volledige jaar van het convenant. De uitvoering is op stoom gekomen: samenwerking verloopt goed, acties worden uitgevoerd en resultaten zijn zichtbaar. In de professionele markt steeg het aandeel hernieuwbare grondstoffen van 30% naar 33%, op weg naar het doel van 35% in 2025. In de consumentenmarkt bleef het aandeel op 54%, net onder de doelstelling van 60%. Het gebruik van RPP-gecertificeerd veen steeg naar 83%, met het doel van 100% in zicht. De compostdoelstelling blijft echter achter; verdere acties zijn nodig.

Organisatie en governance

Het convenant wordt gedragen door een brede coalitie van overheid, sectororganisaties en NGO's. In 2024 nam Gerard Schouw het voorzitterschap over van Arne Weverling. De stuurgroep en deskundigengroep kwamen twee keer bijeen, met onder meer aandacht voor communicatie, monitoring, en versterking van de NGO-betrokkenheid. De uitvoering verloopt op basis van consensus en een Plan van Aanpak.

Monitoring en verificatie

Monitoring gebeurt via een jaarlijkse enquête van de VPN. Sinds 2024 wordt deze toetsing onafhankelijk gecontroleerd door Haze Accountancy, wat de transparantie en betrouwbaarheid versterkt. Bij publicatie van dit verslag was de controle van de cijfers over 2024 nog in voorbereiding.

Kwalitatieve resultaten

Naast cijfers zijn er inhoudelijke stappen gezet:

- De Route- en Kansenkaart (REK) werd opgesteld voor versnelling van de transitie.
- Een consumentencampagne (Aardige Aarde) is voorbereid voor lancering in 2025.
- Hergebruik van substraat is toegestaan onder RHP-certificering.
- Innovaties zoals het RPC-keurmerk voor kokosproductie zijn in ontwikkeling.
- Diverse partijen, van producenten tot NGO's, hebben de communicatie versterkt en kennis gedeeld.

Conclusie

Het convenant boekt zichtbare vooruitgang en krijgt meer betekenis binnen en buiten de sector. De doelen zijn ambitieus en vereisen blijvende samenwerking, innovatie en daadkracht van alle partijen.

1. Convenant Milieu-impact Potgrond en Substraten

1.1 Achtergronden

Op 8 juli 2021 werd - vlak voor het zomerreces - een motie over het gebruik van turf (veen) in potgrond aangenomen in de Tweede Kamer. De motie kreeg brede steun, met 121 stemmen voor. In de motie werd de regering verzocht om voor de consumentenmarkt toe te werken naar turfvrije potgrond en voor de professionele markt onderzoek te doen naar een mogelijke uitfasering van turf. Toenmalig minister van LNVN, Carola Schouten, liet de Kamer daarop weten te gaan werken aan een convenant met de betrokken partijen. Op 18 november 2022 ondertekenden 15 partijen het convenant Milieu-impact Potgrond en Substraten.

1.2 Convenantpartijen

De convantspartijen zijn:

- Ministerie van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur
- Ministerie Klimaat en Groene Groei
- Vereniging Potgrond- en Substraatfabrikanten Nederland
- LTO Nederland
- Glastuinbouw Nederland
- Plantum NL
- Tuinbranche Nederland
- Branchevereniging voor Organische Reststoffen
- Vereniging van Groothandelaren in Bloemkwekerijproducten
- Vereniging van Bloemenveilingen
- Nederlandse Fruittelers Organisatie
- Stichting RHP
- Stichting RPP
- Stichting Turfvrij

2. Uitvoering en organisatie convenant

2.1 Plan van Aanpak

In het convenant staan veel concrete doelen en bredere ambities. Om die te halen, moet er nog flink wat gebeuren. De overgang naar het gebruik van meer hernieuwbare grondstoffen is namelijk een grote en complexe verandering. Dat kost tijd en vraagt om een goede, liefst gezamenlijke aanpak.

Daarom hebben de partijen in het convenant de doelen en plannen uitgewerkt in een praktisch Plan van Aanpak. Hierin staan onder andere:

- Doelstellingen
- Planning
- Rolverdeling
- Financiering
- Overige randvoorwaarden.

Het Plan van Aanpak zorgt voor overzicht en helpt om het convenant goed uit te voeren. Ook is het een hulpmiddel om de voortgang in de gaten te houden.

2.2 Financiering

De kosten voor de overstap naar duurzamere grondstoffen in de substraatsector worden gedragen door het bedrijfsleven zelf.

De praktische uitvoering van het convenant – zoals voorzitterschap, communicatie, monitoring en overleg – wordt gezamenlijk opgepakt door het bedrijfsleven en de betrokken ministeries. Het ministerie van LNVN betaalt de directe kosten (zoals ingehuurde diensten), terwijl andere partijen bijdragen door bijvoorbeeld tijd vrij te maken, communicatie te verzorgen of bijeenkomsten te organiseren.

Op 15 augustus 2023 heeft het ministerie van LNVN hiervoor een officiële beschikking afgegeven. Voor de periode 2023–2025 is een bedrag van € 395.000 exclusief btw beschikbaar gesteld, gekoppeld aan de doelen uit het Plan van Aanpak.

2.3 Organisatie

Arne Weverling was de eerste onafhankelijke voorzitter van het convenant. In juni 2024 werd bekend dat hij benoemd werd tot gedeputeerde van de provincie Zuid-Holland. Daarmee nam hij in de zomer van 2024 afscheid van zijn rol als voorzitter. In het voorjaar van 2025 is Gerard Schouw benoemd als zijn opvolger.

De voorzitter krijgt ondersteuning van een secretaris: Han de Groot.

Binnen het convenant worden besluiten genomen op basis van consensus. Dat betekent dat alle partijen worden betrokken en gestreefd wordt naar zo breed mogelijk draagvlak. Voor de uitvoering is gekozen voor een compacte stuurgroep en een bredere groep van deskundigen. In deze bredere groep zitten alle convenantpartijen én enkele externe organisaties, zoals WUR en Growing Media Europe (GME).

2.4 Stuurgroep

De stuurgroep bestaat uit vertegenwoordigers van de rijksoverheid (de ministeries van LNV en EZK), de substraatproducenten (VPN), de professionele gebruikers (LTO Nederland en Glastuinbouw Nederland), de consumentenmarkt (Tuinbranche Nederland) en een maatschappelijke organisatie (Turfvrij).

De stuurgroep overlegt minstens twee keer per jaar over de voortgang van het convenant, inclusief de financiering en mogelijke extra acties. Daarnaast komt de stuurgroep twee keer per jaar samen met de bredere deskundigengroep.

In de praktijk fungeert de stuurgroep als richtinggevend orgaan: de leden bereiden besluiten voor die vervolgens besproken worden in het bredere deskundigenoverleg.

De Stuurgroep heeft in 2024 twee keer overlegd, namelijk op 19 april en 18 oktober. Belangrijke onderwerpen van overleg waren:

- De governance en manier van samenwerken binnen het convenant.
- Communicatie
- Versterken convenant met een tweede NGO
- De consumentencampagne Aardige Aarde
- Het voorzitterschap van het convenant

2.5 Deskundigengroep

Alle convenantpartijen zijn vertegenwoordigd in de zogenoemde deskundigengroep. In deze groep worden ook de belangrijke besluiten genomen. Iedere partij mag maximaal twee vertegenwoordigers afvaardigen.

De deskundigengroep komt samen met de stuurgroep minstens twee keer per jaar bijeen. Tijdens deze overleggen wordt gesproken over de voortgang, vervolgstappen en de communicatie.

Natuurlijk hebben alle partijen ook hun eigen rol en verantwoordelijkheid in de uitvoering van het convenant. Deze rollen zijn verder uitgewerkt in artikel 14 van het convenant.

De Deskundigengroep is in 2024 tezamen met de Stuurgroep twee keer bij elkaar geweest. Op de agenda stonden deels dezelfde onderwerpen als in de Stuurgroep en deels aanvullende onderwerpen zoals de voortgang op de doelstellingen, de LCA en relevante ontwikkelingen bij convenantpartijen.

Op 27 augustus 2024 heeft een extra (online) overleg plaatsgevonden over de campagne Aardige Aarde.

3. Doelen, monitoring en resultaten

3.1 Milieu-impact in de keten

Het doel van het convenant is de milieu-impact van substraten in de keten te verminderen. Om deze reductie te realiseren wordt door partijen onder meer ingezet op het stimuleren van betrokken ondernemers om (a) meer gebruik te maken van hernieuwbare grondstoffen en om (b) alleen gecertificeerd veen (RPP-label) te gebruiken. Naast de milieu-impact gaat het daarmee uiteindelijk ook om natuurherstel en biodiversiteit van veengebieden.

In het convenant zijn hiervoor specifieke doelstellingen geformuleerd voor 2025, 2030 en 2050.

In de uitvoering wordt ingezet op 6 thema's:

1. Hernieuwbare grondstoffen
2. Verantwoorde veenwinning
3. Consumentenvoorlichting
4. Innovatie en onderzoek
5. Hergebruik
6. Flankerend beleid overheid

3.2 Monitoring en toetsing

De voortgang op de doelstellingen zoals opgenomen in dit convenant wordt gemonitord op basis van de uitkomsten van de jaarlijkse enquête die de Vereniging Potgrond en Substraatfabrikanten Nederland (VPN) houdt onder haar leden. Deze cijfers over 2024 waren eerder beschikbaar dan in voorgaande jaren.

Een onafhankelijke verificatie van deze gegevens vindt vanaf 2024 plaats door een externe accountant: Haze Accountancy. Haze Accountancy heeft hiervoor een controleprotocol opgesteld. Dit protocol is afgestemd met alle convenantspartijen.

Kort samengevat ziet het protocol er als volgt uit: Haze voert een aantal specifieke controles uit op de ledenenquête van de Vereniging van Potgrond- en Substraatfabrikanten Nederland. Zo wordt nagegaan of alle leden hebben deelgenomen en of de berekeningen kloppen. Daarnaast worden van drie willekeurig gekozen leden de ingevoerde gegevens gecontroleerd aan de hand van onderliggende administratie, gericht op vier doelen uit het convenant: het aandeel hernieuwbare grondstoffen voor de professionele (35%) en consumentenmarkt (60%), het

aandeel substraten met RPP-label, en de totale hoeveelheid compost (600.000 m³). Indien nodig kunnen ook bedrijfsbezoeken plaatsvinden. De bevindingen worden vooralsnog separaat gerapporteerd, maar er wordt geen oordeel of conclusie gegeven.

Bij het verschijnen van dit jaarverslag zijn de cijfers over 2024 nog niet gecontroleerd door Haze.

3.3 Doelstellingen 2025

1. Voor de professionele markt is het doel dat organisch substraat in 2025 voor gemiddeld 35% uit hernieuwbare grondstoffen bestaat.
2. Voor de consumentenmarkt is het doel dat organisch substraat in 2025 voor gemiddeld 60% uit hernieuwbare grondstoffen bestaat.
3. Voor 2025 is het doel dat substraten met veengrondstoffen voor 100% het RPP-label (of gelijkwaardig) dragen. RPP-certificering zorgt voor beperkte impact op de lokale biodiversiteit en milieu en draagt bij aan herstel van natuurgebieden.
4. De leden van de BVOR en VPN stellen zich tot doel om voor 2025 de totale hoeveelheid compost in substraten met 100% te laten toenemen tot 600.000 m³.

3.4 Doelstellingen 2030

1. Voor de professionele markt wordt voor 2030 ingezet op een percentage van 50% hernieuwbare grondstoffen in organisch substraat.
2. Voor de consumentenmarkt is het doel om in 2030 gemiddeld 85% hernieuwbare grondstoffen in substraten te gebruiken.

3.5 Doelstellingen 2050

1. De ambitie van de Europese Commissie is om van Europa uiterlijk in 2050 een klimaatneutraal continent te maken. Nederland onderschrijft die ambitie.
2. De doelstellingen voor 2050:
 - a. Het gebruik van substraten geeft in de keten geen negatieve milieu-impact en is CO₂-neutraal.
 - b. Gemeten over het totale ketenvolume bestaan substraten voor minimaal 90% uit hernieuwbare grondstoffen.

3.6 Randvoorwaarden

Gezien de complexiteit van de transitie zijn aan alle kwantitatieve doelstellingen de volgende acht randvoorwaarden verbonden:

1. Hernieuwbare grondstoffen moeten in voldoende hoeveelheid en van voldoende kwaliteit beschikbaar zijn.
2. Het onderzoek van de WUR gaat uit van een bepaalde verhouding tussen deelmarkten. Een wijziging daarvan heeft invloed op de haalbaarheid van de doelstelling.
3. De bereidheid van marktpartijen (afnemers) om de ambitie ook te onderschrijven. Het is van belang dat afnemers zich realiseren dat duurdere grondstoffen substraten in prijs zullen doen stijgen. De klant moet dan ook bereid zijn voor deze duurdere substraten te betalen.
4. Geen oneigenlijke concurrentie met laagwaardige toepassing van bio grondstoffen in energieproductie of landbouw. De Rijksoverheid heeft een belangrijke rol in het versneld afbouwen van de ondersteuning op lagetemperatuurwarmte uit houtige bio grondstoffen.
5. Een internationaal gelijk speelveld, zodat niet enerzijds grote inspanningen worden verricht om in Nederland minder veen te gebruiken, terwijl er import plaats vindt van substraat of producten die geteeld zijn op met substraten met een hoog veengehalte.
6. Voldoende locaties (en vergunningen) om hernieuwbare grondstoffen te produceren in Nederland of directe omgeving.
7. Voldoende betrouwbare en betaalbare technologische oplossingen voor het bewerken van bepaalde, in het onderzoek genoemde, reststromen.
8. Europees gelijke eisen aan hernieuwbare grondstoffen.

Deze randvoorwaarden geven de complexiteit van de transitie weer en kunnen, indien de realisatie van de doelstellingen achter mocht blijven, aanleiding geven tot nader overleg en afspraken om bij te sturen.

4. Kwalitatieve resultaten 2024

4.1 Hernieuwbare grondstoffen

Professionele markt

De doelstelling voor hernieuwbare grondstoffen in de professionele markt is dat in 2025 gemiddeld 35% uit hernieuwbare grondstoffen bestaat. In 2024 is het aandeel hernieuwbare grondstoffen gestegen van 30 naar 33%. Hiermee komt de doelstelling voor 2025 goed in beeld.

	Hernieuwbaar	Primair
2020	28%	72%
2021	28%	72%
2022	28%	72%
2023	30%	70%
2024	33%	67%

Tabel. Verhouding hernieuwbare grondstoffen-primaire grondstoffen in substraten voor de professionele markt

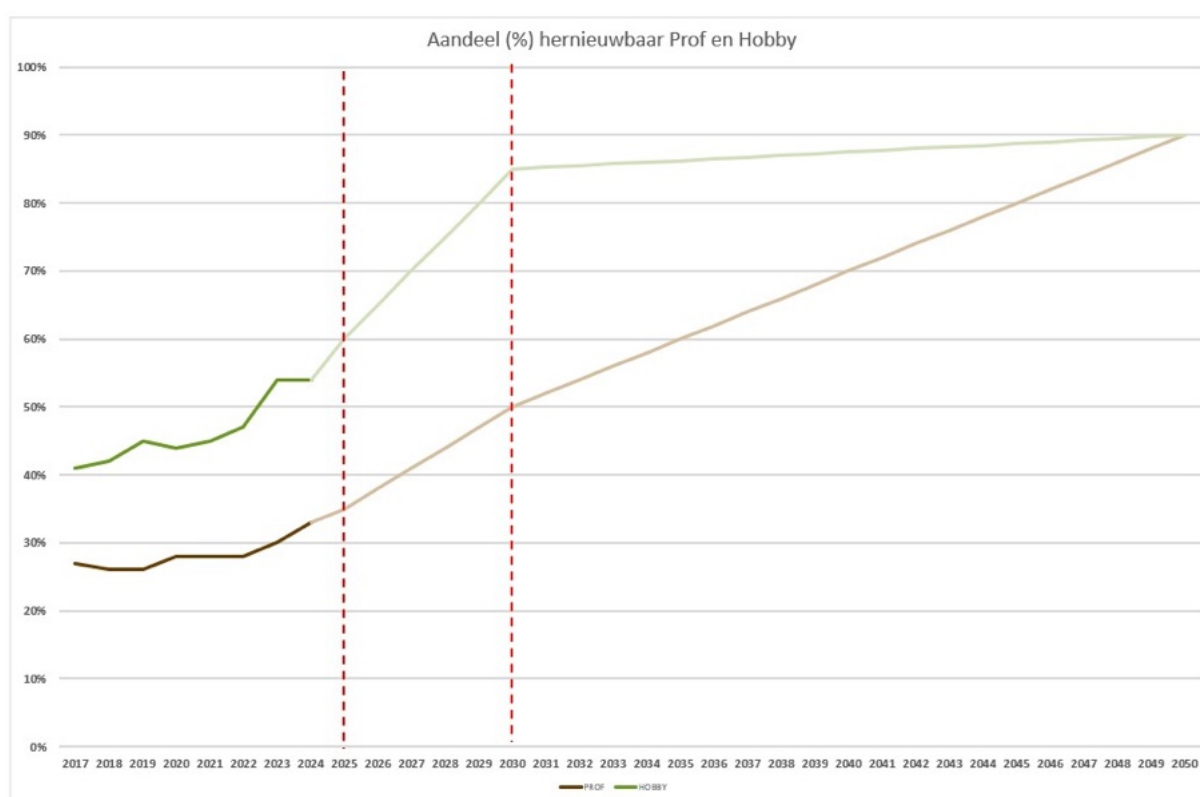
Consumentenmarkt

Voor de consumentenmarkt is het doel dat organisch substraat in 2025 voor gemiddeld 60% uit hernieuwbare grondstoffen bestaat. In 2024 is het aandeel hernieuwbare grondstoffen voor de particuliere markt gelijk gebleven, namelijk 54%. Dit betekent voor 2024 een pas op de plaats vergeleken met de stappen die de afgelopen jaren zijn gemaakt. Het aandeel veen is overigens wel licht gedaald in 2024.

De belangrijkste oorzaak hiervan komt is gelegen in het grote volume hernieuwbare grondstoffen dat extra is ingezet in de professionele sector. Dat legt een aanzienlijke druk op de beschikbaarheid van grondstoffen voor de consumentenmarkt. Dit laat zien dat de markten niet los van elkaar gezien kunnen worden. De omvang van de professionele markt is ruim 6,1 miljoen m³, de consumentenmarkt ruim 1,3 miljoen m³.

	Hernieuwbaar	Primair
2020	44%	56%
2021	45%	55%
2022	47%	53%
2023	54%	46%
2024	54%	46%

Tabel. Verhouding hernieuwbare grondstoffen-primaire grondstoffen in substraten voor de professionele markt en de consumentenmarkt

4.2 Compost

De leden van de BVOR en VPN stellen zich tot doel om voor 2025 de totale hoeveelheid compost in substraten met 100% te laten toenemen tot 600.000 m³. Het totale volume compost is juist echter gedaald, de afgelopen jaren, en ook in 2024. Dat wordt veroorzaakt door het teruggelopen van het totale volume substraten en een geringe terugval in het percentage compostaandeel van

het totale volume. BVOR en VPN in samenwerking met o.a. de RHP werken aan het in kaart brengen en wegnemen van mogelijke barrières.

In het Convenant Milieu-impact potgrond en substraten is afgesproken de hoeveelheid gebruikte compost in substraten in 2025 te laten toenemen tot 600.000 m³. De tussenresultaten over 2023 en 2024 blijven helaas achter bij deze doelstelling

Daarom hebben diverse overleggen tussen BVOR, VPN en RHP met betrokkenheid van diverse leden plaatsgevonden om te bespreken wat er nodig is om het gebruik van compost meer structureel te laten stijgen.

Uit een enquête onder VPN-leden blijkt dat de kwaliteit van compost genoemd wordt als belangrijk argument op terughoudend te zijn. Om die reden is gekeken naar de toepassing van hoogwaardige RHP-(horti)compost.

Juist ook omdat het gebruik van compost in de professionele markt achter blijft en de volumes hier groot zijn zou een geringe toename van bijvoorbeeld 5 – 10% in bepaalde deelmarkten al een groot effect hebben op de doelstelling.

In gezamenlijkheid wordt een gebruikswaarde matrix voor RHP-horticompost opgesteld. Deze matrix geeft inzicht in welke deelmarkten compost een veilige gebruikswaarde heeft. Het overzicht moet helpen om in die deelmarkten op een veilige wijze meer compost te gebruiken. Deze matrix is medio 2025 beschikbaar en kan dan ook gebruikt worden. Een goede communicatie over deze matrix is belangrijk om in de praktijk stappen te zetten.

2018	283.341 m ³
2022	348.556 m ³
2023	412.861 m ³
2024	390.852 m ³

Tabel. Hoeveelheid compost in substraten

4.3 Verantwoorde veenwinning (RPP)

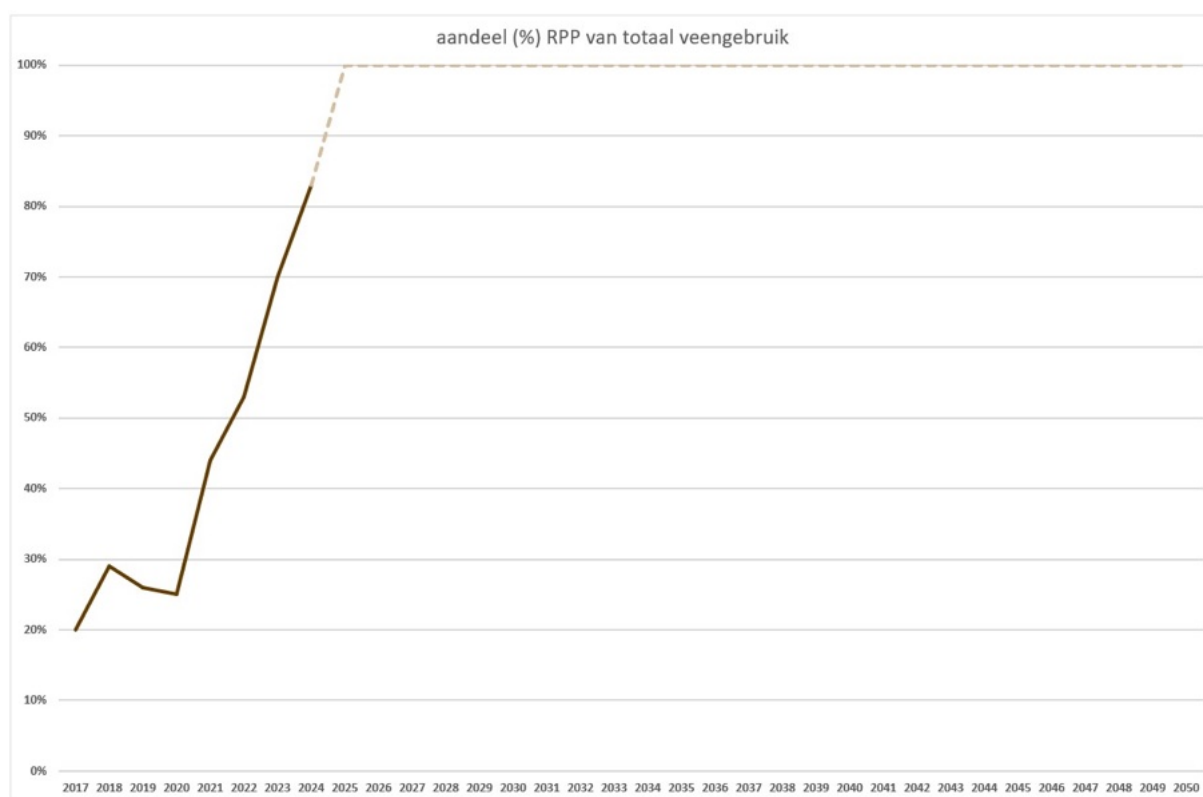
De doelstelling wat betreft verantwoorde veenwinning is dat voor 2025 substraten met veengrondstoffen voor 100% het RPP-label (of gelijkwaardig) dragen. RPP-certificering zorgt voor beperkte impact op de lokale biodiversiteit en milieu en draagt bij aan herstel van natuurgebieden. In 2024 is het aandeel RPP gelabelde substraten gestegen van 70 naar 83%. Dat is wederom een grote stap. Dit betekent niet dat we al op onze lauweren kunnen gaan rusten. Het komende jaar zal er zowel vanuit de Stichting RPP als de producenten een flinke inspanning gevraagd worden om deze doelstelling te behalen. Niet gecertificeerde bedrijven worden opgeroepen om aansluiting te zoeken en bedrijven die al RPP deelnemer zijn worden gestimuleerd om het aantal gecertificeerde locaties uit te breiden.

Er zal overigens altijd een deel veen blijven dat lastig onder RPP label te brengen is. Dit zijn bijvoorbeeld bronnen die ontstaan door grootschalige woningbouw- of infra projecten. De hierbij vrijkomende primaire stromen in de vorm van Restveen of zand worden in feite niet gewonnen, maar komen vrij waarna ze een hoogwaardige toepassing vinden in substraten. Dergelijke locaties kunnen meestal niet RPP gecertificeerd worden. Over 2025 wordt in kaart gebracht over welk

volume dit gaat zodat dit kan worden toegelicht in de verantwoording. Dit onderwerp is overigens ook onderdeel van de Route- en Kansenkaart die vanuit het Convenant is opgesteld.

2018	29%
2022	53%
2023	70%
2024	83%

Tabel. Ontwikkeling Percentage RPP gelabelde substraten

4.4 Consumentenvoorlichting

In 2024 startte Tuinbranche NL met de voorbereidingen voor de consumentenbewustwordingscampagne Aardige Aarde. Die campagne wordt in 2025 gelanceerd, met onder meer een website en point-of-sale materialen. Deze worden ontwikkeld door Havas Lemz.

De point-of-sale materialen zijn afgedrukt en opgestuurd naar de winkels die daar interesse in hebben getoond. Voor elke winkel is een pakket samengesteld dat bestaat twee ronde foam-hangers met het logo van Aardige Aarde, en drie posters met kreten die passen bij de campagne. Op elk POS-materiaal is een verwijzing te vinden in de vorm van een QR-code of link naar de website van Aardige Aarde (aardige-aarde.nl). De website is ontwikkeld om te fungeren als een informatiepunt voor consumenten om meer informatie te winnen over het belang van verduurzaming van potgrond, de doelen van het convenant milieu-impact potgrond en substraten, de verandering die de consument kan verwachten in gebruik van potgrond met meer duurzame substraten.

Om bekendheid te generen over de start van de campagne hebben diverse partijen betrokken bij het convenant milieu-impact potgrond en substraten via verschillende kanalen de campagne onder de aandacht gebracht bij hun achterban. Zo is de start van de campagne meermaals in nieuwsbrieven gepubliceerd van de partijen betrokken bij het convenant, zoals LTO-vakgroep Bomen en vaste planten, de VPN en Tuinbranche NL.

Daar komt ook bij dat de campagne officieel is gelanceerd in een tuincentrum met de voorzitter van het convenant milieu-impact potgrond en substraten Gerard Schouw. Over dit moment is bericht op de officiële LinkedIn pagina van Tuinbranche NL en op de website van Tuinbranche NL.

4.5 Innovatie en onderzoek

Route- en Kansenkaart (REK)

In 2024 is met steun van de Topsector Tuinbouw & Uitgangsmaterialen de Route- en Kansenkaart (REK) “Hernieuwbare grondstoffen voor groeimedia” opgesteld. Deze REK laat zien wat er nodig is op het gebied van onderzoek, samenwerking en communicatie om de overgang naar hernieuwbare grondstoffen te versnellen.

Het doel van de REK is om onderzoek en beschikbare middelen beter te laten aansluiten op de wensen van bedrijven en andere betrokken partijen. De REK is opgesteld op basis van twee workshops, waaraan per keer zo’n 40 vertegenwoordigers deelnamen uit de sector, brancheorganisaties, teeltbedrijven en een NGO.

De REK beschrijft acht belangrijke routes:

1. Meer aanbod van hernieuwbare grondstoffen – zorgen voor meer geschikte grondstoffen.
2. Voorbewerking en stabilisatie – technieken ontwikkelen om grondstoffen beter bruikbaar te maken.

3. Sanitatie en plantgezondheid – waarborgen dat grondstoffen veilig zijn voor plantgezondheid.
4. Voedselveiligheid en milieu-impact – veiligheid en milieueffecten in de hele keten bewaken.
5. Basiskennis en toepassing – kennis opbouwen over het gebruik van hernieuwbare grondstoffen.
6. Toepassingsgerichte kennisontwikkeling – telers, consumenten en handel informeren en toerusten.
7. Regelgeving – samenwerken met overheden aan passende wet- en regelgeving.
8. Unieke kennisvragen – onderzoek naar specifieke toepassingen in kleinere deelsectoren.

Voor elke route zijn acties benoemd, met een eerste idee van wie deze kunnen uitvoeren. De REK vormt zo een meerjarige agenda voor samenwerking rond het gebruik van hernieuwbare grondstoffen in substraten.

Om dit tot een succes te maken, wordt per 1 mei 2025 een programmamanager aangesteld. Daarnaast komt er een klankbordgroep (bij voorkeur gekoppeld aan het convenant) en blijft de REK een actief, levend document. Eind 2024 is de REK aangeboden aan de Topsector en verspreid via verschillende kanalen.

4.6 Hergebruik

Om het aandeel hernieuwbare grondstoffen in substraat te vergroten, is hergebruik van gebruikt substraat een kansrijke optie. Omdat dit substraat al eerder is gebruikt, zijn er wel aandachtspunten, zoals risico's op plantenziekten, onkruiden, resten van bestrijdingsmiddelen en mogelijk ook humane ziekteverwekkers.

Toch kan hergebruikt substraat veilig worden ingezet, mits het aan strenge eisen voldoet. Vooral een goede behandeling – met name hygiëniseren – is belangrijk om aan de fytosanitaire eisen te voldoen.

Sinds 2024 is het toegestaan om gebruikt substraat, mits voorzien van het RHP-keurmerk, te verwerken in consumentenproducten. De ervaringen die hiermee worden opgedaan, helpen om te verkennen of hergebruikt substraat in de toekomst ook in de professionele teelt kan worden toegepast.

4.7 Flankerend beleid overheid

De ministeries van LNV en EZK ondersteunen de transitie naar minimaal 90% hernieuwbare grondstoffen in potgrond en substraten. Ze stimuleren het hoogwaardige gebruik van biogrondstoffen en ontmoedigen laagwaardig gebruik, onder andere via monitoring en stimuleringsmaatregelen. Elk jaar rapporteert het ministerie van LNV aan de Tweede Kamer over de voortgang van de convenantsdoelen.

Het ministerie van LNV verleent subsidie aan de VPN voor de uitvoering van het convenant, zoals projectmanagement, juridische ondersteuning en onderzoek. Daarnaast zet de overheid in op kennisdeling, innovatie en samenwerking. Dit gebeurt bijvoorbeeld via startup challenges zoals de Innovation Impact Challenge en het Nationaal Tuinbouwakkoord uit 2019, waarin circulaire tuinbouw een centrale rol speelt.

Binnen bestaande subsidieregelingen (zoals MIA-VAMIL, WBSO, SIG&F en PPS) worden aanpassingen gedaan om de omschakeling naar hernieuwbare potgrond en substraten te versnellen. Ook het innovatieprogramma van SIGN (2021–2025) richt zich sterk op hergebruik van organische reststromen en het verduurzamen van meststoffen en substraten. Gedurende de looptijd van het convenant wordt jaarlijks gerapporteerd over aanvullend beleid.

In een Kamerbrief over de aanpak van de mestmarkt kondigde het ministerie aan met de sector te onderzoeken hoe dierlijke mest beter kan worden ingezet in potgrond. Uit deze verkenning bleek dat een korte quick scan een goed startpunt is. Deze scan brengt via literatuuronderzoek en gesprekken met betrokken partijen in beeld wat de kansen en knelpunten zijn. De quick scan biedt een eerste overzicht en doet aanbevelingen voor mogelijke vervolgstappen.

4.8 LCA en milieu-impact

Begin 2024 is de FloriPEFCR goedgekeurd door de Europese Commissie. Dit is de rekenmethode waarmee de milieu-impact van snijbloemen en potplanten wordt berekend aan de hand van zestien indicatoren. Met deze goedkeuring is de standaard gezet voor LCA-berekeningen (levenscyclusanalyses) in de sierteeltsector. Een belangrijk onderdeel van deze berekening is de impact van het gebruikte substraat gedurende de hele levenscyclus van het product.

Om die impact bedrijfsspecifiek te kunnen berekenen, ontwikkelde Growing Media Europe (GME) samen met Blonk Consultants in 2018 een speciale LCA-methodiek voor potgrondproducten. Deze sluit volledig aan op de PEF-methodiek van de Europese Commissie en werd in 2021 voor het eerst gepubliceerd. Berekeningen volgens deze methode vormen de basis voor het inzichtelijk maken

en verlagen van de milieu-impact van substraten en hun grondstoffen, zoals afgesproken in het convenant.

In 2024 is de methodiek geactualiseerd door GME, samen met producenten en kennisinstellingen zoals WUR en RHP. Dit heeft geleid tot een vernieuwde publicatie van de richtlijnen en de bijbehorende database, die ook worden opgenomen in de LCA-tool van GME.

Nadat de FloriPEFCR al verwijst naar deze GME-richtlijnen, zal ook de FreshProducePEFCR – gericht op groente en fruit – deze gaan gebruiken voor de berekening van substraatimpact.

Voor 2025 staat een onafhankelijke toets (third party review) van de richtlijnen en database gepland. Daarnaast voert Wageningen Universiteit in dat jaar een studie uit naar de milieu-impact van verschillende substraatgrondstoffen.

5. Communicatie en inzet partijen

5.1 Aandacht voor het convenant – nationaal en internationaal

RHP

RHP informeert het netwerk over het convenant tijdens reguliere bedrijfsbezoeken, incompany-trainingen, digitale nieuwsbrieven. Tijdens bedrijfsbezoeken activeert RHP bedrijven door de consequenties van de afspraken op bedrijfsniveau te bespreken en door het bezoeken en begeleiden van proeven in de praktijk waar hernieuwbare grondstoffen worden getest.

In de communicatie naar RHP-deelnemers worden diverse middelen ingezet, zoals nieuwsbrieven, webinars, de RHP-bijeenkomst 'The future of well balanced Growing Media' en de Kennisdag Substraten.

Plantum

Plantum communiceert over het convenant middels de website, de ledensite en de nieuwsbrief. Daarnaast is er volop aandacht voor het convenant en de REK in de afdelingsbesturen, afdelingsbijeenkomsten en gewasbijeenkomsten. Ook is er een projectgroep actief binnen Plantum die kennis uitwisselt.

Turfvrij

In 2024 kwam Turfvrij in de media via een televisie-interview, vier krantenartikelen en drie zelfgeschreven publicaties. Daarnaast was Turfvrij aanwezig met een eigen stand op de Moestuineurs, waar ze turfvrige planten en substraten onder de aandacht brachten van een breed publiek. Ook nam Turfvrij deel aan re-peat's Peatland Justice Kickoff met een stand.

Turfvrij wist het thema substraatduurzaamheid breder op de kaart te zetten door door te dringen tot de finale van de ASN Bank Gouden Eekhoorn Award. Ook vertegenwoordigde Turfvrij het convenant bij een breed netwerk van externe partijen, waaronder FSI, de ToPGa-studie, onderzoekers uit de Baltische staten en Duitse instituten zoals FNR en Thünen, maar ook bij onderwijsinstellingen zoals middelbare scholen.

VGB

In 2024 zijn de ontwikkelingen op het gebied van substraten en de aandacht vanuit retail en wetgeving grotendeels in lijn gebleven met voorgaande jaren. De aandacht voor het verminderen van veengebruik in substraten blijft toenemen, vooral proactief vanuit retailpartijen die vragen

naar de samenstelling van het substraat of eisen daaraan stellen. Eerder voorgenomen wetgeving in het VK om het gebruik van veen in substraten te reguleren lijkt verder uit zicht te raken, al dan niet ingegeven door toenemende proactieve vraag uit de Britse retail om veenarme en veenvrije substraten.

Er blijft behoefte bij de handel om gegevens over substraatsamenstelling effectief te kunnen delen binnen de keten. Daarbij blijft het belangrijk om gezamenlijk te werken aan verdere professionalisering van datastromen, footprintberekeningen en rapportagetools die aansluiten op de eisen van retailpartijen en beleidsmakers.

VGB droeg in 2024 op een aantal manieren bij aan kennisdeling en bewustwording binnen de sector. In januari vond een online symposium plaats om handelaren en kwekers te informeren en de mogelijkheid te bieden om vragen te stellen over de ontwikkelingen op het gebied van verduurzaming substraten. Royal FloraHolland en VGB-leden hebben bijgedragen aan de organisatie en het inhoudelijke programma van dit evenement.

In november zijn daarnaast meerdere gerichte kennissessies georganiseerd voor zowel de retail als de groothandelssector. In de sessies specifiek voor de handel leverden de VGB en leden een inhoudelijke bijdrage. Hier werd onder andere ingegaan op de behoefte aan betrouwbare en uniforme rapportagestandaarden voor substraatgebruik en CO₂-uitstoot, met het oog op toenemende transparantie-eisen vanuit de markt en toekomstige regelgeving (zoals de CSRD) en de behoefte aan informatie voor zowel vakhandel als consument over mogelijke gevolgen voor verzorging wegens veranderende samenstelling substraat.

5.2 Producenten (VPN)

Voor de VPN is het convenant een vaste pijler in de inzet op duurzaamheid, kwaliteit en veiligheid. Het is daarbij belangrijk dat de VPN de hele sector vertegenwoordigt en met mandaat kan optreden namens de achterban.

Binnen de ALV en stuurgroepen van de VPN staat het convenant regelmatig op de agenda. Steeds wordt gekeken hoe leden kunnen bijdragen aan het behalen van de doelen uit het convenant. In april 2024 vond een bijeenkomst plaats over LCA met alle betrokken stakeholders, en in augustus werd een bijeenkomst met de leden georganiseerd over het initiatief Aardige Aarde.

Vanuit de VPN worden zowel nationaal als internationaal presentaties en lezingen gehouden over de Nederlandse aanpak en ambities.

5.3 Professionele gebruikers

Plantum

De meeste bedrijven in zaden en jonge planten hebben een eigen R&D afdeling waar zelf onderzoek wordt uitgevoerd. Onderzoek naar hernieuwbare substraten (zoveel als mogelijk veenvrij) heeft hierbij volop aandacht. Er worden afhankelijk van het gewas flinke stappen gezet. Er zijn gewassen waar de eerste veenvrije jonge planten worden afgeleverd (sierteelt) maar ook gewassen waar de uitdagingen nog enorm zijn.

Groenteplanten voor de vollegrond maken ook stappen. Met name toevoegen van compost (hoge kwaliteit) aan mengsels geeft positieve resultaten. De doelstelling van 20% hernieuwbaar in 2025 is haalbaar.

Momenteel lopen enkele PPS-projecten, namelijk PPS Resilient strawberry: renewable substrates and organic fertilizers (WUR Blieswijk), PPS Sterke start (WUR Wageningen) en SoilProS - Aardbei en framboos (NWO).

LTO Nederland/LTO Vakgroep Paddenstoelenteelt

Verschillende champignontelers hebben het afgelopen jaar gewerkt met dekaarden waarin 25 tot 50% van het veen is vervangen door alternatieve grondstoffen. In de praktijk blijkt dat tot een vervangingspercentage van 30% geen verlies in opbrengst of kwaliteit optreedt. Bij hogere percentages worden echter wel problemen gemeld met opbrengst en kwaliteit.

Op meerdere locaties lopen proeven om te onderzoeken of verdere veenreductie in dekaarde mogelijk is. Deze proeven worden uitgevoerd door dekaardeproducenten in samenwerking met champignontelers. Daarnaast doet Wageningen University & Research (WUR) binnen het PPS-project “Gezonde champignons” onderzoek naar dekaarde met veenvervanging. Daarbij ligt de focus op opbrengstverliezen en ziektedruk.

Glastuinbouw Nederland en LTO Bomen, Vaste planten en Zomerbloemen

De onderzoeken die in het overzicht 2023 staan lopen nog door. Daarnaast zijn er ook andere gewasgroepen die veenvrij/arm mee nemen in onderzoeken. Soms met als doel om te kijken wat de mogelijkheden zijn. Soms ook een onderzoek met een andere doel, maar dan nemen ze wel een behandeling met weinig/zonder veen mee. Daarnaast hebben diverse gewasgroepen aandacht besteed aan veenvrij/arm tijdens bijeenkomsten en/of excursies.

In twee innovatiekringen (Zundert en Horst aan de Maas) is aandacht besteed aan weerbaar kweken in substraat met veenalternatieven. De resultaten zijn verwoord in de Leidraad 'Weerbaar en nagenoeg emissieloos kweken in de praktijk' (uitgave voorjaar 2025).

5.4 Groothandel

In 2024 waren er twee voorlichtingsbijeenkomsten. Op 14 november was er een kennisbijeenkomst voor de retail, en op 27 november voor de groothandel. Tijdens deze bijeenkomsten werd onder meer gesproken over de invloed van (inter)nationale regelgeving op de sector, met nadruk op de Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD), technische uitdagingen rond nieuwe grondstoffen zoals compost en houtvezel (kwaliteit, waterbuffer, shelf life), het belang van gecontroleerde winning van veen (RPP) en de lancering van de consumentencommunicatiecampagne Aardige aarde.

5.5 Tuinretail

Er wordt gewerkt aan het optimaliseren van het bereik van de campagne Aardige Aarde voor volgend seizoen. Hierbij is aandacht voor een effectieve invulling van de campagne. Bovendien zal Tuinbranche NL in nauw contact blijven met de retail, zodat er herhaaldelijk aandacht wordt geschonken aan de campagne door bijvoorbeeld erover te berichten via sociale media. Een aanvraag voor subsidie is ingediend om de activiteiten en initiatieven van dit jaar te ondersteunen met betrekking tot transparante informatie naar de consumenten(markt).

5.6 RHP

Om risico's goed te beheersen, mogen RHP-gecertificeerde bedrijven alleen gebruikmaken van grondstoffen die ook RHP-gecertificeerd zijn. Dit betekent dat niet-gecertificeerde materialen niet aanwezig mogen zijn op RHP-locaties.

Om de overgang naar duurzamere grondstoffen te ondersteunen, is in 2024 een innovatieregeling geïntroduceerd. Hiermee kunnen RHP-gecertificeerde bedrijven onder bepaalde voorwaarden nieuwe materialen testen. Als dat wenselijk is, kan samen met RHP een traject worden gestart om deze materialen onder het keurmerk te brengen.

In 2023 heeft RHP onderzocht wat de maximale doseringen compost in substraten kunnen zijn zonder concessies te doen aan de kwaliteit. Op basis van deze inzichten is in 2024 de toegestane hoeveelheid RHP-compost verruimd: in consumentenpotgrond mag nu tot 40% compost worden gebruikt (RHP Consumer-keurmerk), en in substraten voor de professionele markt tot 30% (RHP Horticulture-keurmerk).

5.7 RPP

In navolging op het RPP-keurmerk is in 2024 het concept certificatieschema voor de verantwoorde productie van kokos ontwikkeld (Responsibly Produced Coir, RPC). In dit schema zijn eisen opgesteld om de sociale en milieuaspecten in de productieketen van kokos als substraat te borgen. Het conceptschema is tot stand gekomen via intensieve samenwerking met 13 kokosbedrijven en een stakeholderconsultatie waarbij o.a. belangenorganisaties, retail, producenten, schema-eigenaren en NGO's zijn betrokken. Eind 2024 is gestart met een pilotfase om de praktische toepasbaarheid van het schema te toetsen. Tijdens de pilot worden audits uitgevoerd op kokosbedrijven in India en Sri Lanka. Naar verwachting wordt medio 2025 het definitieve schema gepubliceerd.

In 2024 is de omvang en positie van Responsibly Produced Peat verder versterkt. Het aantal gecertificeerde locaties is toegenomen tot 124 (+15 ten opzichte van 2023), goed voor een totaal van 28.700 hectare (+2.600 ha). Een belangrijke ontwikkeling dit jaar is dat veen uit tijdelijke projecten – zoals natuurontwikkeling, ruimte voor water en infrastructuur – nu gecertificeerd kan worden op basis van de RPP-eisen. Dit veen vindt voornamelijk toepassing als dekaarde in de paddenstoelenteelt. Nieuw is dan ook de eerste succesvolle certificering van veen afkomstig uit een natuurontwikkelingsproject onder het RPP-label.

Om de beoordeling van after-use-plannen te verbeteren, zijn richtlijnen ontwikkeld die van toepassing zijn op de huidige RPP-regeling (versie 3.0). In de tussentijd wordt gewerkt aan de ontwikkeling van RPP-regeling versie 4.0, met onder andere de ontwikkeling van een beslisboom die inzicht geeft in toepasbare after-use-opties en bijbehorende voorwaarden.

RPP is actief betrokken bij 'round tables' van MERLIN, een Europees project dat kennis over veengebieden bundelt en inzet op grootschalige restauratie binnen samenhangende stroomgebieden. Bijzonder hierbij is dat MERLIN verschillende sectoren en stakeholders betreft, waaronder ook landbouw.

De toepassing van RPP-criteria levert resultaten op die zonder certificering niet zouden zijn gerealiseerd. In 2025 wordt hier aandacht aan besteed onder het motto '10 yr RPP'. Het idee

hierbij is ook dat maximaal effect wordt bereikt als een zo groot mogelijk areaal voldoet aan de RPP criteria (op naar de 60.000 ha!) en het RPP-beleid aansluiting vindt bij nationaal beleid.

5.8 Turfvrij

Op inhoudelijk vlak levert Turfvrij actief input aan meerdere commissies en consultaties. Ze gaven feedback op onder andere de Route- en Kansenkaart voor de substraatsector, de consumentencampagne van Tuinbranche Nederland, de LCA-richtlijnen van GME/Blonk (versie 2.0), het horticult-certificeringsschema van Meo Carbon Solutions en het HOT-project over turfvrrije substraten voor hobbygebruik. Ook stelden ze kritische vragen over onder andere RPP-certificeringen.

Turfvrij heeft bovendien met succes aangedrongen op het verwijderen van misleidende claims van websites van certificerende organisaties en retailers. Tot slot ondersteunde Turfvrij verschillende innovatieve initiatieven op het gebied van hernieuwbare substraatproductie. Turfvrij werkte samen met partijen als Steenfos (producent van hernieuwbare substraatmaterialen), keep it grün (biochar-oplossingen) en A&B Smart Materials (hydrogels voor zaailingen), en brachten hen in contact met relevante onderzoekers en projecten, zoals MykoDeck en paludicultuur.

5.9 Ministeries van LVVN, EZ en KGG

Zie 4.7 Flankerend beleid overheid.

6. Vooruitblik 2025

6.1 Doelen en activiteiten 2025

2025 wordt een belangrijk jaar voor het convenant: het eerste pijlmoment komt eraan met de doelen voor 2025. Dan wordt ook gekeken of we op koers liggen richting de doelen voor 2030. In aanloop daarnaartoe zijn veel acties in gang gezet om deze doelen te halen. Denk aan onderzoek, proefprojecten en het delen van kennis.

De communicatie rondom het convenant krijgt in 2025 een impuls. Zo is eind 2024 Mario van Vliet gestart als communicatiemanager voor het convenant. Voor 2025 staan onder meer op de planning: de ontwikkeling van een website en de start van een eigen LinkedIn-pagina. Zo werken we aan meer zichtbaarheid en betrokkenheid, binnen én buiten de sector. Samen blijven we bouwen aan een duurzame toekomst.

Voorzitter Gerard Schouw heeft ook aangekondigd in 2025 de zichtbaarheid van het convenant te willen vergroten en te willen werken aan meer internationaal draagvlak voor de Nederlandse aanpak.

6.2 Betrokkenheid NGO's

In 2025 zoeken we actief naar verbreding van de betrokkenheid van NGO's binnen het convenant. Tot nu toe is Stichting Turfvrij de enige vertegenwoordigde maatschappelijke organisatie. Door meer NGO's aan te laten sluiten, streven we naar een betere balans tussen de verschillende belangen en perspectieven. Deze verbreding draagt bij aan een breder draagvlak en versterkt de maatschappelijke inbedding van het convenant. Zo bouwen we verder aan een gezamenlijke, duurzame koers.

6.3 Slotwoord

2024 was het tweede volledige jaar van het convenant. We zijn zichtbaar op de goede weg: de bekendheid van het convenant is toegenomen en steeds meer partijen weten ons te vinden. Dat is een mooie ontwikkeling. Tegelijkertijd ligt er nog een flinke opgave voor ons. De doelen zijn ambitieus en vereisen inzet van iedereen. Alleen samen kunnen we echt het verschil maken. Laten we die gezamenlijke lijn vasthouden en verder versterken in 2025.

Colofon

Jaarverslag Convenant Milieu-Impact Potgrond en Substraten, 2025

Tekst/redactie: Han de Groot, Mario van Vliet

